

Kierrätettävien jätteiden erilliskeräyksen laajentamisen vaikutukset

Savo-Pielisen jätelautakunta 26.03.2026 § 4
2038/14.06/2026

Valmistelijat / lisätiedot:
Saija Pöntinen, puh. 044 718 5066
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

ympäristöpäällikkö Saija Pöntinen

Jätelautakunta merkitsee tiedoksi kierrätettävien jätteiden erilliskeräyksen laajentamisesta tehdyn selvityksen. Selvityksen tulokset otetaan huomioon jätehuoltomääräyksissä, kun niitä päivitetään seuraavan kerran.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Viimeisimmän vuoden 2024 jätetilaston mukaan Suomessa kierrätetään eli hyötykäytetään materiaalina 48 % yhdyskuntajätteestä. EU:n sääntelyyn perustuvien, jäteasetuksen 23 §:ssä asetettujen tavoitteiden mukaisesti yhdyskuntajätteen kierrätysasteen tulisi nousta vuoden 2025 jätetilastossa 55 %:iin. Vuonna 2030 kierrätysasteen tulisi olla jo 60 % ja tästä viiden vuoden päästä 65 %.

Savo-Pielisen jätelautakunnan toimialueen kunnat ovat asettaneet jätepoliittisessa ohjelmassa tavoitteeksi sekajätteen määrän vähentämisen ja kotitalousjätteen kierrätysasteen kasvattamisen jopa valtakunnallisia tavoitteita nopeammin. Kierrätysasteen nostaminen edellyttää monia yhtäaikaaisia keinoja, kuten sääntelyä, maksuohjausta, palveluja ja neuvontaa.

Yksi keino kasvattaa kierrätysastetta on laajentaa kierrätettävien jätteiden erilliskeräysvelvoitteita kunnallisissa jätehuoltomääräyksissä. Tämän keinon vaikuttavuuden arvioimiseksi tilattiin yhteistyössä Jätekuon kanssa selvitys, jossa arvioitiin sekä biojätteen että pakkausjätteiden keräyksen nykytilaa ja vaihtoehtoja.

Erilliskeräysselvityksessä arvioitiin kolmea eri skenaariota:

- VE0: Nykyinen keräys
- VE1: Pakkausjätteiden keräysvelvoitteen laajentaminen kaikille vakituisesti asutuille asuinkiinteistöille alueen suurissa taajamissa

- VE2: Biojätteen keräysvelvoitteen laajentaminen kaikille asuinkiinteistöille kaikissa taajamissa

Työssä arvioitiin eri skenaarioissa erilliskerättäviä jätemääriä ja talteenottoasteita, ilmastovaikutuksia ja kunnalliselle jäteyhtiölle aiheutuvia kustannusvaikutuksia. Tulokset antava pohjatietoa jätehuoltomääräysten valmisteluun. Jätteiden erilliskeräys pyritään järjestämään mahdollisimman optimaalisen laajuisena ottaen huomioon sekä vaikutukset kierrätysasteeseen, ympäristöön että asiakkaille aiheutuviin kustannuksiin.

Erilliskeräystä koskeva valtakunnallinen sääntely

Jätesetuksen 17 §:n ja 18 §:n mukaan biojäte, kartonki-, muovi- ja lasipakkaukset sekä metalli on erilliskerättävä omiin kiinteistökohtaisiin jäteastioihin taajamissa vähintään viiden asuinhuoneiston kiinteistöillä. Lisäksi biojätteen erilliskeräys on järjestettävä kaikilta asuinkiinteistöiltä yli 10 000 asukkaan taajamissa.

Jätelakiin on otettu mahdollisuus siihen, että jätehuoltomääräyksissä voidaan poiketa jäteasetuksessa säädetyistä erilliskeräysvelvoitteista joko laajempaan tai suppeampaan suuntaan. Tämä mahdollistaa joustavan ja paikallisten tarpeiden mukaisen jätehuollon.

Määräyksillä voidaan velvoittaa jäteasetuksessa säädettyä laajempaan erilliskeräykseen, jos se katsotaan tarpeelliseksi kierrätyksen edistämiseksi. Määräyksillä voidaan myös sallia suppeampi erilliskeräys määräajaksi, korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan, jos jokin jätelain 15.2 §:n mukaisista poikkeamisen edellytyksistä täyttyy. Poikkeaminen on mahdollista esimerkiksi silloin, kun jäteasetuksen mukainen erilliskeräys ei johda ympäristön kannalta parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen.

Erilliskeräys nykytilanteessa

Savo-Pielisen jätelautakunnan toimialueella noudatetaan jäteasetuksen mukaisia erilliskeräysvelvoitteita pienin muutoksin. Biojäte, kartonki-, muovi- ja lasipakkaukset sekä metalli on erilliskerättävä jätehuoltomääräysten mukaan taajamissa vähintään viiden asuinhuoneiston kiinteistöillä. Lisäksi biojätettä koskee laajempi erilliskeräysvelvoite, joka on määritelty osin eri tavoin kuin jäteasetuksessa. Poikkeamiset perustuvat vuonna 2022 laadittuun selvitykseen kierrätettävien jätteiden erilliskeräyksen laajentamisen ilmasto- ja kustannusvaikutuksista eli vastaavaan selvitykseen kuin mitä nyt on laadittu velvoitteiden laajentamisesta edelleen.

Biojätteen erilliskeräysvelvoite koskee kaikkia vakituksia asuinkiinteistöjä Kuopion, Siilinjärven ja Pieksämäen suurimmissa taajamissa. Velvoite on asetettu jäteasetuksen mukaisesti yli 10 000 asukkaan taajamiin eli Kuopion keskeiselle kaupunkialueelle, Siilinjärven keskustaajamaan ja Pieksämäen keskeiselle kaupunkialueelle. Tämän lisäksi laaja biojätteen erilliskeräysvelvoite on laajennettu noin 5000 asukkaan Toivala-Vuorela taajamaan, joka sijaitsee keskeisesti Kuopion ja Siilinjärven keskustaajamien välillä.

Kierrätettävien jätteiden erilliskeräysvelvoitteet koskevat jätelautakunnan erikseen rajaamia taajamia. Rajauksen pohjana on käytetty jäteasetuksessa tarkoitettuja taajamia eli rakennusryhmiä, joissa on vähintään 200 asukasta ja joissa rakennusten välinen etäisyys on yleensä enintään 200 metriä (virallinen ns. YKR-taajamarajaus). Taajamat on kuitenkin rajattu osin tästä poiketen ottaen huomioon alueiden asemakaavoitus ja tieverkosto. Taajamiin on sisällytetty tiheimmin rakennetut, pääosin asemakaavoitetut alueet ja muut hyvin tiheästi rakennetut alueet, joilla on pääosin kuntien ylläpitämä katuverkosto. Myös tiivis loma-asutus on otettu huomioon taajamien rajauksissa. Sellaisia YKR-taajamien reuna-alueita, joilla asutus on maaseutumaisempaa ja joilla on jätteenkuljetuksen logistiikan kannalta haastavaa yksityistieverkostoa, on rajattu velvoitteiden ulkopuolelle. Tämä rajausta perustuu kierrätettävien jätteiden keräyksen ilmasto- ja kustannusvaikutusten arviointiin.

Taloyhtiöt sijaitsevat lähes poikkeuksetta rajatuilla taajama-alueilla. Jäteasetuksen lähtökohtaa suppeampi taajamarajaus on vaikuttanut lähinnä omakotitaloja ja paritaloja koskevan biojätteen erilliskeräysvelvoitteen laajuuteen Kuopion, Pieksämäen ja Siilinjärven keskustaajamien reuna-alueilla. Näille alueille, joilla asutus on muuta taajamaa harvempaa ja maaseutumaisempaa, ei ole ympäristövaikutusten vuoksi asetettu biojätteen erilliskeräysvelvoitetta pientaloille.

Pakkausjätteiden keräysvelvoitteen laajentaminen

Erilliskeräysvelvoitteen vaihtoehtoskenaariossa 1 pakkausjätteen kiinteistökohtainen erilliskeräysvelvoite laajennettaisiin kaikille kiinteistöille suurimmissa taajamissa. Tällä hetkellä näissä taajamissa on kaikkia asuinkiinteistöjä koskeva biojätteen erilliskeräysvelvoite, mutta pakkausjätteiden erilliskeräysvelvoite koskee vähintään viiden asuinhuoneiston kiinteistöjä. Pientaloillakin voi olla vapaaehtoisesti keräyksessä pakkausjätteitä, mutta suurin osa käyttää ekopisteitä. Osin pakkausjätteitä laitetaan myös sekajätteeseen.

Selvityksessä arvioitiin ratkaisua, jossa pakkausjätteiden keräys toteutettaisiin pienikiinteistöiltä monilokerokeräyksenä eli kiinteistöille sijoitettavilla 4-lokeroisilla jäteastioilla ja 4-kammioisilla ajoneuvoilla omina reitteinään. Suomessa on jonkin verran käytössä nelilokerokeräystä, jossa pakkausjätteet lajitellaan kiinteistöllä yhteen monilokeroiseen jäteastiaan. Nelilokerokeräyksessä kotipihalle tuodut palvelut ovat lisänneet lajittelua. Pientaloille nelilokerokeräys on ollut vapaaehtoista. Jotta keräys voitaisiin toteuttaa tehokkaasti, toimivasti ja ympäristövastuullisesti, keräyksen piirissä on kuitenkin oltava riittävästi asukkaita. Jättekukko on arvioinut, että Savo-Pielisen jätelautakunnan toiminta-alueella tarvittaisiin keräysvelvoite, jotta nelilokerokeräyksen piiriin saataisiin riittävästi asiakkaita.

Selvityksen tulosten mukaan pakkausjätteiden kiinteistökohtaisia erilliskeräysvelvoitteita laajennettaessa pakkausjätteet siirtyisivät osin keräysjärjestelmästä toiseen eli aikaisemmin ekopistekeräykseen ohjautuneita pakkausjätteitä siirtyisi kiinteistökeräykseen. Talteenottomäärät kuitenkin kasvaisivat noin 400 tonnia vuodessa. Suurin kasvupotentiaali olisi muovipakkausten keräyksellä.

Pakkausjätteiden erilliskeräysvelvoitteen laajentamisen arvioidaan kasvattavan pakkausjätteiden jätelajikohtaisia kierrätysasteita 1–5 %-yksikköä. Kaikki erilliskerättävät kierrätettävät jätteet (pl.

keräyspaperi) yhteenlaskettuna talteenottoaste kasvaisi 1,3 %-yksikköä. Erityisesti muovipakkausten erilliskeräyksen kasvaminen vähentäisi aiheutuvia ilmastopäästöjä arviolta 200 tonnia CO₂-ekv. Lisäkustannuksia keräyksestä aiheutuisi arviolta 450 000–650 000 euroa vuodessa (huomioiden vain keräyksen suorat kustannukset).

Biojätteen keräysvelvoitteen laajentaminen

Biojätettä koskien erilliskeräysselvityksessä kartoitettiin sitä, mitä vaikutuksia olisi erilliskeräysvelvoitteen laajentamisella taajamien kaikkiin asuinkiinteistöihin. Tämä tarkoittaisi siis sitä, että biojätettä erilliskerättäisiin myös pientaloilta nykyisten suurimpien taajamien lisäksi kaikissa pienemmissä taajamissa. Lisäksi keräysvelvoitealue laajenisi kattamaan nykyisiä jätelautakunnan rajaamia taajamia laajemmat alueet eli koko YKR-taajama-alueen. YKR-taajama-alue ulottuu paikoin maaseutumaisille alueille.

Selvityksen tuloksen mukaan biojätteen erilliskeräysvelvoitteen laajentamiselle kierrätykseen (ml. kotikompostointiin) saataisiin ohjattua vuodessa noin 950 tonnia nykyistä enemmän biojätettä. Biojätteen keräysaste kasvaisi noin 5 %-yksikköä, ja kaikkien kierrätettävien jätteiden keräysaste 3,6 %-yksikköä.

Biojätekeräyksen järjestäminen 1-lokerokeräyksellä kasvattaisi jätehuollon kokonaiskustannuksia noin 130 000 € vuodessa nykytilasta. Sekajätteen ja biojätteen kaksilokerokeräyksessä kustannukset voisivat kasvaa huomattavasti tätä enemmän, mutta tähän arvioon liittyy epävarmuutta. Biojätteen keräyksen laajentamisen kustannuslisäys voi kuitenkin jäädä hyvin pieneksi, mikäli biojätelajittelun aloittaminen pidentää pienkiinteistöillä sekajäteastian tyhjennysrytmiä. Mikäli sekä nykyisessä biojätekeräyksessä olevien että uutena keräykseen liittyvien 1–4 huoneiston asuinkiinteistöjen biojäteastioiden tyhjennysväliä voitaisiin pidentää neljään viikkoon, kokonaiskustannukset pienenisivät 60 000 € vuodessa nykyisestä.

Kaikkiin YKR-taajamiin laajennettuna biojätteen laajan erilliskeräyksen nettoilmastovaikutus on keräystavasta riippuen noin 40–75 CO₂-ekvivalenttitonnia suurempi nykytilaan verrattuna. Biokaasun hyödyntämisellä ei saavuteta riittäviä ilmastohyötyjä verrattuna nykytilaan, jossa keräyksestä aiheutuu vähemmän päästöjä ja suurempi osa biojätteestä hyödynnetään energiana sekajätteen mukana. Biojätteen kierrätyksellä saavutetaan kuitenkin muita ympäristöhyötyjä (esim. ravinteiden talteenotto), joita pelkkä ilmastovaikutusten tarkastelu ei huomioi. Lisäksi on otettava huomioon, että biojäte tulisi saada erilleen sekajätteestä, sillä sekajätteen mukana oleva biojäte lisää jätteen kosteutta, mikä vähentää poltettavan jätteen energiasisältöä.

Yhteenveto

Pakkausjätteiden erilliskeräyksen laajentaminen suurimpien taajamien pientaloihin nelilokerokeräyksellä toisi erilliskeräysselvityksen mukaan vain rajallisen lisähyödyn suhteessa sen aiheuttamiin kustannuksiin. Talteenotettavan pakkausjätteen kokonaismäärä kyllä kasvaisi, mutta lisäys koostuisi suurelta osin jo nykyisin ekopisteisiin ohjautuvien jätteiden siirtymisestä kiinteistökohtaiseen keräykseen. Muovipakkausten keräys vastaisi valtaosasta tästä kasvusta. Kun lisäkustannuksia vertaa saavutettavaan suhteellisen pieneen talteenottopotentiaaliin, näyttää

todennäköiseltä, että tehokkaampi tapa lisätä pakkausjätteiden kierrätystä olisi kannustaa pientaloasiakkaita erityisesti muovipakkausten lajitteluun ja vapaaehtoiseen erilliskeräykseen sen sijaan, pakkausjätteiden erilliskeräysvelvoitteita laajennettaisiin merkittävästi.

Biojätteen erilliskeräyksen laajentamisella sen sijaan olisi selvästi suurempi vaikutus kierrätysasteen kasvuun. Selvityksen mukaan laajennettu keräys nostaisi kierrätettävien jätteiden keräysastetta 3,6 %-yksikköä. Taloudellisesti biojätteen keräyksen laajentamisen vaikutukset olisivat pakkausjätteisiin verrattuna maltilliset. Biojätteen keräyksen haasteena ovat sen ilmastovaikutukset, mutta tähän haasteeseen voidaan kuitenkin vastata rajaamalla YKR-taajamien reuna-alueita keräysvelvoitteen ulkopuolelle ja kohdentamalla keräys tiiviimmin asuttuihin ja asemakaavoitettuihin taajama-alueisiin, joissa keräys on logistiikan kannalta tehokkaampaa. Biojätteen erilliskeräyksen laajentamisella olisi myös muita merkittäviä ympäristöhyötyjä, joita pelkkä ilmastovaikutusten tarkastelu ei tavoita. Erityisen tärkeää on saada biojätteen sisältämät ravinteet käyttöön kierrätyslannoitteina. Lisäksi biojäte on syytä saada pois sekajätteen joukosta, sillä se heikentää sekajätteen energiasisältöä.

Laajentamalla biojätteen erilliskeräystä voidaan selvityksen mukaan parantaa kustannustehokkaimmin kokonaiskierrätysastetta. Selvityksen tulokset otetaan huomioon, kun jätehuoltomääräyksiä seuraavan kerran päivitetään. Tuolloin arvioidaan, millaisia poikkeuksia erilliskeräysvelvoitteisiin on perusteltua tehdä jäteasetukseen nähden paikalliset olosuhteet, ympäristövaikutukset ja kustannustehokkuus huomioon ottaen. Ennen määräysten uudistamista jäädään kuitenkin odottamaan jätelakiin tehtäviä muutoksia, jotta varmistutaan siitä, että erilliskeräysvelvoitteet ovat kaikilta osin uuden jätelainsäädännön mukaisia.

Toimivallan peruste

Kuntien sopimus Savo-Pielisen jätelautakunnasta
Kuopion kaupungin hallintosääntö 37 §

Vaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia ei tehdä, kun kyseessä on tiedoksi merkittävä asia (KH 21.10.2024, § 293).

Liitteet Raportti jätteiden erilliskeräyksen laajentamisen vaikutuksista